

Papp Csaba

pappcs@hajdu.police.hu

Solymosi Krisztina

solymosi@orfk.police.hu

Horváth László

horvath.laszlo@zmne.hu

Hullám István

hullam.istvan@zmne.hu

A BIZTONSÁG FOKOZÁSA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG SCHENGENI KÜLSŐ HATÁRSZAKASZÁN

Absztrakt

Magyarország, földrajzi elhelyezkedése miatt, kiemelten fontos biztonsági pillére az EU határbiztonsági rendszerének, Ukrajnán és Románián keresztül a volt Szovjetunió tagköztársaságaiból, Szerbián keresztül a Balkáni országokból kiinduló illegális migráció beáramlásának megakadályozásában. Schengeni tagságunkkal a veszélyek nem csökkentek, sőt a belső határon megszűnt ellenőrzés miatt — a keletkező biztonsági deficit csökkentésére — a határbiztonsági rendszert gyökeresen át kellett alakítani.

A jövő határbiztonsága az összetett kihívások (terrorizmus, áru- és embercsempészet, migráció-közbiztonság, korlátozott anyagi források) miatt integrált szemléletű határigazgatási rendszer kialakítása válik szükségessé. Mondanivalónk rávilágít arra, hogy elengedhetetlenül fontos a hagyományos határrendészeti tevékenységért felelős szervezet átalakítása, illetve megerősítése a legmodernebb katonai illetve civil szférában használatos technikai eszközökkel.

Having been at the crossroads of illegal eastern migration patterns, Hungary — situated right next to Ukraine, Romania, Serbia and through it the Balkan States — takes an important role concerning EU border security. Despite the country's membership of the Schengen area, threats are rather evolving than diminishing through the abolition of internal borders, which calls for an immediate action aiming to reconstruct the border security system.

Due to various challenges (including terrorism, smuggling, illegal migration, versus limited resources) an integrated approach (Integrated Border Management – IBM) is necessary to maintain border security in the future. In the following pages we would like to emphasize the importance of reorganizing the traditional border management and security systems, as well as supporting them with the newest military and civilian technologies.

Kulcsszavak: schengeni külső határ, határrendészet, pilóta nélküli repülő, migrációs halo, alkalmasságvizsgálat, stressz ~ Schengen external border, border management, no-pilot airplane, migration network, aptitude test, stress

BEVEZETÉS

Magyarország életében a honfoglalástól egészen napjainkig mindig fontos feladat volt az államhatár védelme, ezzel biztosítva az ország függetlenségét és szuverenitását. A határ védelméért és őrzetéért Magyarországon a történelmünk során többször változó népcsoportok, katonai illetve rendészeti szervezetek voltak felelősek. A gyepűrendszertől a székely nemzeten keresztül a *Magyar Királyi Határrendőrség, Magyar Királyi Határőrség, Magyar Királyi Folyamőrség, Magyar Állami Határrendőrség, Államvédelmi Hatóság, BM Határőrség és napjainkban a Magyar Köztársaság Rendőrsége*, amelyet a mindenkori politikai helyzet folyamatosan befolyásolt [1].

Az 1989. évben történt rendszerváltást követő átalakítás az államhatár védelmével kapcsolatosan a rendészeti jellegű tevékenységek dominanciáját hozta, amely csak az első lépésnek tekinthető. Az ország integrálódása, a világban és régiókban keletkező új körülmények újabb és újabb kihívásokat és feladatokat jelentenek, amelyre adott határőrizeti válaszok megkövetelték a határőrizeti, valamint a vám- és pénzügyőri szervezetrendszerek rugalmas átalakítását. 2004. május 01-i Európai Unió csatlakozásunk nagy lépést jelentett az ország fejlődésében, és a közös vámunió tagjaként megkövetelte a Vám- és Pénzügyőrség diszlokációjának újrászervezését. A 2007. december 21-i szárazföldi és a 2008. március 31-i légi teljes jogú schengeni tagságunkból fakadó határnyitással pedig egy olyan folyamat zárult le, amely a schengeni belső határainkon az ellenőrzés megszüntetésével az önálló határőrizeti szervezetet is megszüntette.

Az integráció komoly feladat elé állította a rendőrséget, hiszen ezután felelnie kell a keletkező biztonsági deficit csökkentéséért, valamint a schengeni külső határszakaszok szigorított védelméért is.

Ezen publikációnkban a rendészeti szervek, különösen a Rendőrség magyarországi határigazgatásban¹ betöltött szerepének változásával foglalkozunk, valamint a klasszikus határrendészeti feladatok és rendszerek, továbbá az ezeket támogató informatikai és technikai eszközöket mutatunk be, illetve az állomány pszichológiai alkalmasságvizsgálatának hatékonyabbá tételére teszünk javaslatot.

AZ EURÓPAI UNIÓ HATÁRIGAZGATÁSI TÖREKVÉSEI

Az Európai Unió gyakorlat szerint, a közös menekült-, migrációs és határigazgatási politika korábban főként jogszabályalkotással jött létre. Ezen jogszabályok alapozták meg az e területeken folytatott közösségi politikát. Az előírások végrehajtásában azonban az egyes tagállamokra különböző teher hárul, némelyikük aránytalanul nagy részt visel az egész közösség javát szolgáló kötelezettségekből, az egyenlőtlen alkalmazás pedig veszélyezteti az egyenlő feltételek kialakítását célzó törekvést. E politikaterületek meglehetősen sok személyt érintenek. A 27 tagú EU-ban a tagállamokra körülbelül 6000 km szárazföldi és mintegy 90 000 km tengerparti határ ellenőrzésének feladata hárul, a becslések szerint évente 100 millió utas érkezik az EU nemzetközi repülőtereire, köztük olyan személyek, akiktől meg kell tagadni a belépést.

---

¹ A tanulmányban az integrált határigazgatási és integrált határbiztonsági rendszer kifejezést egymás szinonimájaként használjuk, amely az angol integrated border management fordításának tekinthető.

Olyan közösségi pénzügyi szolidaritásra van szükség, amely képes támogatni a migrációs áramlások igazgatására megállapított átfogó, kiegyensúlyozott európai uniós megközelítés továbbfejlesztését és végrehajtását, és amely megfelelően járul hozzá a tagállamok által elkötelezett schengeni vívmányok alkalmazásához és a közös uniós integrált határigazgatási rendszer létrehozásához. Ennek megfelelően a tagállamok kötelesek a külső határokon hatékonyan kezelni a személyek áramlását, és így biztosítani egyrészt — a tagállamok belbiztonsága érdekében — a külső határok magas szintű védelmét, másrészt a jóhiszemű utasok zökkenőmentes határátlépését, például a tagállamok konzuli szolgálatait által kibocsátott vízumokkal. Ez azt jelenti, hogy az illegális belépések csökkentésére biztosítani kell különösen a földközi-tengeri partvonalat és keleti szárazföldi határokat, továbbá javítani kell a tagállamok harmadik országokban működő konzuli szolgálatainak tevékenységét.

A KÖZÖSSÉGI POLITIKA HATÁRŐRIZETI CÉLKITŰZÉSEINEK ELÉRÉSE

A közös politika célja, hogy a belső határokon történő átlépéskor a személyek állampolgárságtól függetlenül mentesüljenek mindenfajta ellenőrzés alól; a külső határokon a személyek ellenőrzésének eredményes felügyelete valósuljon meg; az integrált határőrizeti rendszer fokozatosan kerüljön bevezetésre; továbbá az illegális bevándorlás és az emberkereskedelem megelőzésére és az ellene való küzdelemre fokozott figyelmet tudjanak fordítani.

Ezen célok eléréséhez az Unió forrásokat is rendelt, azaz megteremtette a feltételét célkitűzései elérésének. Az Európai Bizottság már a 2007–2013. közötti időszakra szóló, pénzügyi tervet meghatározó stratégiai irányról szóló közleményében kiemelt célként nevezte meg a szabadság, biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség fejlesztésének megfelelő pénzügyi forrásokból való támogatását, melyeket a „Polgárság, szabadság, biztonság és a jog érvényesülése” néven új fejezetben kellett szerepeltetni. A javasolt „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” keretprogram [2] célja az Európai Tanács célkitűzéseivel összhangban — az Unió külső határai integrált igazgatásának bevezetéséből és a közös menekült- és bevándorlás politikák végrehajtásából adódó pénzügyi teher kapcsán — a tagállamok közötti igazságos feladatmegosztás kérdésének megoldása.

A keretprogram a Varsói székhelyű FRONTEX Ügynökséggel² kiegészítve a külső határok ellenőrzése és őrzete (*integrált határigazgatás*), valamint a vízumpolitika területén hozott létre pénzügyi szolidaritási alapot. A külső határ- és vízumpolitika, valamint a menekültpolitika végrehajtását támogató nagyméretű informatikai (IT) rendszerek (a Vízuminformációs Rendszer, a Schengeni Információs Rendszer és a EURODAC³) kialakítása a tagállamok közötti együttműködés és költséghatékony információcsere létrehozásával különösen hozzájárul a közösségi szolidaritáshoz.

A FRONTEX Ügynökség tevékenysége is hatékonyan javíthatja az együttműködést a technikai és működési támogatás, valamint az eszközök és források — minden résztvevő állam számára hozzáférhető — egyesítése révén.

MAGYARORSZÁG STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSE A HATÁRŐRIZET TERÜLETÉN

Magyarország az Unióhoz és egyéb nyugat-európai szervezetekhez való integrációs törekvése nyomán stratégiai jellegű dokumentumaiban [3] kinyilvánította határőrizeti feladatainak fontosságát és az Európai Unió értékeknek való megfelelését. Ennek alapján kifejezésre juttatta, hogy Magyarország határai várhatóan hosszabb ideig az EU és a schengeni térség külső hatá-

---

² Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség

³ Az European Dactyloscopy rövidítéséből származik a név, ez egy ujjlenyomatokat tároló európai adatbázis

rai lesznek, ami együtt jár az uniós határszakasz igazgatásának felelősségével és terheivel. A migráció Magyarországot korábban elsősorban tranzitországgként érintette, viszont napjainkban hazánk azonban egyre inkább célországgá is vált (e megállapítást támasztják alá többek között Lajosmizsén, 2010. március 24-én megtartott, „A határrendészet helye, szerepe, jövője a schengeni övezetet érintő változások tükrében” című tudományos konferencián elhangzottak is). Magyarországnak az EU közös, vagy közösségi politikája által érintett keleti és délkeleti szomszédjai európai integrációs kilátásai, migráció-, kibocsátó- és áteresztő szerepük továbbá a szervezett bűnözés elleni erőfeszítéseik szempontjából eltérnek egymástól. A migrációt természetes, de összetett jelenségként kell kezelni, mely gazdasági és demográfiai előnyöket, valamint biztonsági kockázatokat is egyaránt magában rejt.

A lehetőségeket és a kihívásokat is az európai integráció közép-, vagy hosszú távú perspektívájában használhatjuk ki, illetve kezelhetjük legmegfelelőbben. A biztonsági kockázatok kezelését az uniós tagságból fakadó kötelezettségek teljesítése mellett saját nemzeti biztonsági érdekeink is megkövetelik. Az illegális migráció elsősorban rendészeti kérdésként jelentkezik. A schengeni csatlakozást követően a külső — elsősorban szárazföldi — határok fokozott védelme a magyar határőrizeti szervek és a bevándorlási hivatal, valamint a Vám- és pénzügyőrségi szervezetrendszer hatékonyabb együttműködését követeli meg. A schengeni együttműködéshez történő csatlakozással párhuzamosan az uniós támogatások hatékony felhasználásával korszerű és biztonságos határigazgatási rendszert kell kiépíteni.

Az egyesült Európa országai a schengeni külső határokon a biztonság megerősítésével el-
lensúlyozzák a belső határellenőrzések megszüntetését. Ezért az Európai Unió a 2004-ben csatlakozott országok számára a csatlakozási szerződés [4] 35. cikke alapján létrehozta az ún. Schengen Alapot. Ez az ideiglenes pénzügyi alap 2004. és 2006. között pénzügyi segítséget nyújtott az érintett tagállamoknak annak érdekében, hogy az EU új külső határain a schengeni vívmányok érvényesülését és a külső határellenőrzés előírt feltételeit biztosíthassák.

A Schengen Alap tervezése során négy fő célkitűzést határoztak meg:

- a külső határok őrizetével kapcsolatos fejlesztések;
- a mélységi ellenőrzés hatékonyságának növelése;
- a rendészeti szervek adatszolgáltatási képességének növelése;
- a nemzetközi bűnügyi együttműködési képesség és kapacitás fokozása.

Az *Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium* (korábban Belügyminisztérium) által megvalósított ilyen irányú fejlesztések rendkívül összetettek. A külső határon található határrendészeti kirendeltségek új épületbe történő költöztetése, illetve a kapcsolódó *építési beruházásoktól* kezdve a speciális eszközbeszerzéseken át a komplex informatikai fejlesztésekig igen sokféle fejlesztés fedezetét teremtették meg a Schengen Alap forrásai.

Az *eszközbeszerzések* nyomán továbbfejlődött a határellenőrzés speciális technikai háttere, a mobilitást biztosító gépjármű állomány és a rádió-kommunikáció technikai feltétele. Mindezek elősegítették az európai szintű határőrizetet, a határforgalom-ellenőrzést és megvalósult az integrált határrendészet. Az *informatikai* eszköz és alkalmazás fejlesztések nyomán megvalósult a nyilvántartások harmonizációja. Ezen kívül lehetővé vált a schengeni elvárásoknak megfelelő adatcsere, valamint az egyszerűbb és gyorsabb idegenrendészeti ügyintézés. Az informatikai fejlesztések további célja, hogy biztosítsa a második generációs Schengeni Információs Rendszerhez (SIS II) történő csatlakozás technikai feltételeit.

Az építési beruházások eredményeként számos határőrségi, rendőrségi és idegenrendészeti objektum felújítása történt meg. Az állomány Külső Határos Alapból finanszírozott speciális *szakmai, illetve nyelvi képzése* jelentősen elősegítette az európai uniós gyakorlat hazai adaptálását.

Szintén a beruházások keretében került sor a Vám- és Pénzügyőrség tulajdonában és kezelésében lévő közúti *határátkelőhelyek fejlesztésére, a biztonsági térfigyelő kamerarendszer*

kiépítésére, vasúti és kamionröntgenek beszerzésére. Jelentős összeg került felhasználásra a *mélyégi ellenőrzés* hatékonyságának növelésére a bevetési erők és a Határvadász századok fejlesztésére.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájából [3] egyértelműen kitűnik, hogy az igazi veszélyt az államhatárán átnyúló szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus, az illegális migráció jelenti hazánk számára. Meggyőződésem, hogy Magyarország a teljesjogú schengeni tagságának elérése végett a felkészülésre biztosított forrásokat hatékonyan és eredményesen használta fel, melyet mind a szárazföldi mind a légi Seval ellenőrzés tapasztalatai alátámasztanak, azonban a határőrizetünk területén az elért színvonal fenntartására és a folyamatos jövőbeli fejlesztésekre a továbbiakban is figyelmet és erőforrásokat kell fordítani.

A NEMZETKÖZI SZŰRŐRENDSZEREK HÁLÓZATÁRA ÉPÜLŐ MAGYARORSZÁGI HATÁRBIZTONSÁGI RENDSZER

A nemzetközi „szűrőrendszer” [5] alapvető elemei: a vízumrendszer, a politikai, gazdasági tájékoztató eszközök, az összekötő tisztek, a külképviseletekre kihelyezett okmányszakértők, a szállító vállalatok, a tranzitállamok határőrizeti rendszere, a biztonságos harmadik országok, a külső határok szigorú őrizete, a belső határ ellenőrzése, valamint a kiegyenlítő intézkedések.

A schengeni tagságból adódóan Magyarország határbiztonsági rendszere új alapokon nyugszik, hiszen a schengeni tagállamok biztonsága — így a határbiztonság — nem csak a Rendőrség feladata, ezért a biztonságért való közös felelősség érdekében kiemelendő feladat korszerűsíteni a magyar rendvédelmi szervek együttműködését.

Kiemelt fontosságú a Katasztrófavédelmi Igazgatóságokkal a folyamatos és koordinált együttműködés. A magyar- és a szomszédos országok rendészeti szerveinek együttműködése elengedhetetlen feltétele az államhatáron átható természeti, ipari katasztrófák kezelése terén a hazai katasztrófavédelmmel kialakított és hatékonyan működtetett közös tevékenységnek.

A magyar rendvédelmi szerveken belül, valamint az eddigi együttműködésben szükségszerűen egy minőségében magasabb szintű kooperáció, racionális feladatmegosztás és integráció jött létre. Magyarország az EU-ban egyedüli példa arra, hogy a Rendőrség koordinálásával a Rendőrség, Vám- és Pénzügyőrség, Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, valamint az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség egységes elvekre és gyakorlatra épülő hálót alkalmaz az illegális migráció kiszűrése érdekében országos, területi és helyi szinten egyaránt (Integrált Vezetési Központ) [6].

Az integrációs és együttműködési cselekvési kényszer alapvető okai között megemlítendő, hogy a 2001. szeptember 11-ei terrortámadás óta a biztonság iránti igény világszerte megnőtt. A fokozott biztonság megteremtésének nemzetközi szinten követett egyik legfőbb eszköze és módszere az együttműködés kiszélesítése, elmélyítése, valamint a szervezeti és tevékenységi integráció. Az integráció másik oka, hogy az állam drasztikusan csökkenteni kívánja saját működésének költségeit. Ezt legkönnyebben a közigazgatásban, és ezen belül a rendvédelmi szerveknél tudja elérni, különböző integrációs mechanizmusokkal. A biztonsági igény fokozódása, és a költségtakarékosság tehát párhuzamos folyamatként zajlik. A rendvédelmi szerveknek, ha a kihívásoknak meg kívánják felelni, egy lehetőségük van, alternatívákat kínálni az átstrukturálódásra és a költségmegtakarításra. Az EU-hoz történő csatlakozásunkkal, amely a „szabadság, jog és biztonság” térsége a rendvédelmi szervekkel szembeni elvárások megnöttek, új nemzetközi dimenziót kaptak, a külső határokkal közösségi feladatok jelentkeztek, melyek végrehajtását a jelenleg a rendvédelmi szervekre jellemző alulfinanszírozottság ellenére is számon kérik. Az Országgyűlés négyéves politikai rotációi jelentősen megnehezítik a stratégiai elgondolások kivitelezését, mert újabb és újabb koncepciók jelentkeznek a váltások kapcsán és sajnos az újrakezdés gyakran több áldozattal jár, mint a régi korrekciója. A rendvédelmi szervek együttes tevékenységének jogi és szervezeti alapjai már most is adottak. Korábban a Rendőrség és a Határőrség stratégiai partnersége, illetve most az integrált egységes

szervezet, valamint a Vám- és Pénzügyőrséggel megvalósuló több évtizedes szoros együttműködés jó alapot ad egy új típusú, minőségében más feladat-összehangolásnak.

AZ INTEGRÁLT HATÁRIGAZGATÁSI RENDSZER MAGYARORSZÁGON

Az *integrált határigazgatási rendszer*⁴ egy komplex, gyakorlatilag a határőrizet és -ellenőrzés során alkalmazott különböző technológiákat fedő fogalom (technológiai rend, szolgálat-szervezés, informatikai rendszerek együttese), amelynek célja, hogy megfeleljen annak a közösségi kihívásnak, hogy egyrészt megkönnyítse a legális személy és áruforgalmat, másrészt fenntartsa a biztonságos határokat.

Ide tartozik a schengeni ellenőrzés rendszere, az egy megállásos ellenőrzés, az átfogó mélységi ellenőrzés, a térfigyelő kamerák, a sugárkapuk működtetése, illetve a határátkelőhelyeken működtetett szoftverek alkalmazása is.

HATÁRELLENŐRZÉSI ÉS REGISZTRÁCIÓS RENDSZER (HERR)

A Határregisztrációs rendszer definíciója szerint olyan sajátos multimédiás számítógépes rendszer, amely arra hivatott, hogy elősegítse a nemkívánatos és körözött személyek, járművek adatainak automatikus leolvasását, egyeztetését, rögzítését, bizonyos személyek, tárgyak járművek kiszűrését, beléptetésének megtagadását, az EU, illetve a schengeni övezet külső határán funkcionáló határátkelőhelyeken való mozgásának folyamatos nyomon követhetőségét, a törvényileg meghatározott adatok bizonyos időtartamig történő tárolását, ezáltal a bűnüldöző és a nemzetbiztonsági elvárások teljesülését.

Magyarországon a Határőrségnél 1998-ban már rendszerbe állt egy, a határforgalomellenőrzést nagymértékben elősegítő, hatékonyabbá, gyorsabbá és biztonságosabbá tevő számítógépes regisztrációs rendszer. Ezt több alkalommal módosították, majd 2005. február 09-én véglegesen leállították, és egy modernebb, más felépítésű, a célokat hatékonyabban szolgáló rendszer kezdte meg működését (HERR⁵). A schengeni tagságunkkal lehetővé vált ennek a SIS rendszerhez történő csatlakozása is.

Jelenleg a Határ Ellenőrző és Regisztrációs Rendszer, a Rendőrség (korábban a Határőrség) által üzemeltetett informatikai alkalmazás, amely a határforgalomban megjelenő személyek, járművek adatait (nevezetesen: név, útlevélszám, állampolgárság, rendszám, határátkelőhely, határátlépés iránya) veti össze a központi és az uniós nyilvántartásokkal.

A SCHENGENI INFORMÁCIÓS RENDSZER (SIS RENDSZER)

A Schengeni Információs Rendszer [7] egy olyan személy- és tárgynyilvántartási, körözési rendszer, amelynek azonos tartalmú adatbázisát a tagállamok mindegyike a központi adatbázisból kapott jelzések alapján vezeti, és nemzeti adatbázisából maga is jelzéseket küld a központi adatbázison keresztül a többi tagállam részére, így alkotva egy európai hálózatot. A rendszerből bármely tagállam lekérhet információkat, értelemszerűen azonban nem módosíthatja, nem változtathatja meg más tagállamok adatait, bejegyzéseit. A SIS-hez történő csatlakozás lehetővé tette, hogy a belső határokon folytatott ellenőrzés megszűnjön, illetve a schengeni külső határrezsimit vezessék be az érintett határszakaszokon, valamint a mélységi ellenőrzéseket ezzel egyidejűleg a schengeni adatbázis lekérdezésével tegyék hatékonyá.

A Schengeni Információs Rendszer több elemből áll. A rendszer magja a Strasbourgban

---

⁴ más fordításban integrált határbiztonsági vagy határirányítási rendszer (az IBM, Integrated Border Management kifejezés fordítása)

⁵ Határ Ellenőrző és Regisztrációs Rendszer

működő C-SIS, amely összefogja az egész rendszert. A hálózatot az egyes tagországokban működő nemzeti N-SIS egységek alkotják. A SIS-rendszert kiegészíti a SIRENE⁶ hálózat, amely lehetővé teszi, hogy a nemzeti és a helyi rendőrség, az igazságügyi szervek és a vámhatóságok kiegészítő információkat cseréljenek ki egymással. A SIRENE feladata az információk megszerzése, cseréje, a koordináció és a konzultáció segítése. A SIS I rendszert kialakítása óta többször módosították, ezzel hozzáigazították a megváltozott jogszabályi követelményekhez. A legnagyobb változást a 2004-ben az EU-hoz csatlakozott országok belépése okozta.

A SIS II-es rendszer bevezetésének csúszása miatt a SIS I-es rendszert kellett átalakítani oly módon, hogy alkalmas legyen az új tagállamok jelzéseinek kezelésére is. Ezt a bővítést a SISone4ALL projekt keretében hajtották végre a strasbourgi központ, a régi és az új tagállamok mindegyikének közreműködésével. Ugyanakkor az Unió bizottsága továbbra is szorgalmazza eredeti terveinek megfelelően a SIS II-es rendszer kialakítását és üzembe állítását.

A SIS II információs rendszer célja, hogy egy központi adatbázisban tartalmazza mindazon információkat, amelyek révén ellenőrizhető a schengeni térségbe belépő összes személy. A nyilvántartás tartalmazni fogja azon személyek adatait, akiket egy adott időtartamra bizonyos helyekről, városokból, rendezvényekről kitiltottak, nyilvántartásba kerülnek a tagállamok által elutasított vízumkérelmek is (a vízumok kezelésére hivatott Visa Information System, VIS). Egy terrorista-adatbázist is kialakítanak, illetve rögzítik azoknak a személyeknek az adatait is, akik valamilyen oknál fogva nem hagyhatják el a schengeni országok területét. Az adatbázis teljeskörűen tartalmazni fogja a körözött és eltűnt személyek, a lopott autók, az elveszett, ellopott személyi okmányok és bankjegyek adatait is.

A SIS II a szöveges adatok mellett biometrikus azonosítók adatait is fogja tudni kezelni, a további fejlesztések révén DNS adatok is tárolhatók lesznek. A jelenlegi SIS I-es rendszerrel lényegesen alkalmasabb lesz a rendszer a jó minőségű fényképek tárolására.

A SIS II. rendszerrel szemben elvárt követelmények:

- nagyobb teljesítőképesség a több tagország kiszolgálására;
- a rendszernek rugalmasnak, egységesnek, megbízhatónak, biztonságosnak kell lennie;
- naprakészség, a megnövekedett adatbázis lehetőségeinek hasznosítása;
- költséghatékonyság, gazdaságosság;
- a közösségi és a nemzeti erőforrások megosztása;
- a biometrikus adatok és más új információs adatok kezelésének képessége;
- új EU-s igazságügyi eljárások támogatása (pl. EAW, European Arrest Warrant európai elfogató parancs, kiadatási egyezmény).

Az EU hivatalos leírása szerint a SIS II nemcsak a bűnözők, hanem a gyanúsítottak adatait is tartalmazza majd, valamint benne lesznek az eltűntnek vélt személyek is. A rendszer további célja, hogy meggyorsítsa a schengeni országokba belépő, vagy esetlegesen az egyik schengeni országból a másikba utazó illegális bevándorlók azonosítását.

A KOMPLEX MÉLYSÉGI ELLENŐRZŐ RENDSZER KERETÉBEN MŰKÖDTETETT MIGRÁCIÓS HÁLÓ (CHECKNET-RENDSZER)

A belső határokon a határellenőrzés ideiglenes visszaállítása átfogó EU jogszabályokba foglalt tagállami köteletség. E követelmény teljesítésének a feltételei az eddig működtetett határőrizeti rendszerrel pár év alatt megszűnnek, ezért elengedhetetlen feladat olyan módszer és technológia kidolgozása, amely biztosítja a schengeni belső határokon az ellenőrzés ideiglenesen visszaállításának megfelelő végrehajtását.

---

⁶ a név a “Supplementary Information REquested at the National Entries” rövidítése, a SIRENE egy, a nemzeti és helyi rendőri, vámügyi és igazságügyi szervek képviselőiből álló, 24 órás kölcsönös információs szolgálatot fenntartó hálózat

A *CheckNet*⁷ rendszer [8] keretében végzett igazoltatási, jármű-, terület- és munkavégzés ellenőrzési tevékenység bizonyos tekintetben analóg a belső határokon végzendő határellenőrzéssel, hiszen ebben az esetben is a terepen kell a személyek kilétét, jogos ott tartózkodását megállapítani, a járművekkel kapcsolatos adatokat megszerezni.

Az EU követelményeknek megfelelő CheckNet kialakítása azt a célt szolgálja, hogy az adott ország mélységében meghatározzák azokat az ellenőrzési pontokat, ahol eredményesen lehet fellépni az utazó bűnözők, sorozat bűncselekményt elkövetők, az illegális migránsok, az embercsempészek, a terrorista gyanús személyek ellen. Ebben a feladatban a Rendőrség közrendvédelmi, közlekedésrendészeti és határrendészeti szolgálati ága mellett részt vesz a Vám- és Pénzügyőrség és az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség is.

A CheckNet-rendszer oly módon továbbfejleszthető mobil okmány- és ujjnyomolvasó készülékekkel, titkosított mobil kommunikációval (EDR⁸), egységes rendvédelmi térinformációs elemző- és vezetési rendszerrel, on-line adatkapcsolatokkal (központi adatbázisok, SIS, VIS), hogy képes legyen a terepről a megfelelő személy- és jármű ellenőrzésre, az igazoltatási adatok közvetlen eljuttatására a megfelelő adatbázisokba. Ezáltal megteremt egy olyan működő rendszert, amely bármikor áthelyezhető az ország mélységéből a belső határra és ott képes a határellenőrzés alapvető feladatainak az ellátására, egyéb esetben pedig magas színvonalon szolgálja az egységes rendészeti elvárásokat. Ez a működő CheckNet-rendszer az általános helyzetben nagy mértékben szolgálja a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcot, a csempészek, illegális bevándorlók, az illegális munkavállalók felfedését, az operatív nemzetközi rendészeti és bűnügyi információcserét, ezáltal kettős cél teljesíthető. Egyrészt létrejön egy általánosságban működő, komoly rendészeti szűrőrendszer, másrészt pedig adott a belső határ ellenőrzési infrastruktúrája, szakértelme.

Magyarország a felsorolt informatikai rendszerek kiépítésében és használatában jelentős eredményeket ért el, azonban a világban bekövetkező XXI. századi információ-technológiai fejlődés nem szab határt a lehetőségek kiaknázásának. A technika fejlődését ugyan nyomon tudjuk követni, de lépést nem tudunk vele tartani, ezért továbbra is elmaradottak vagyunk a térinformatikai kamerákat használó bevetés-irányítás, a műholdas járműkövetés és azonosítás stb. területén, amely a következő időszak fejlesztési prioritása lehetne, főként a klasszikus zöldhatár őrizetében maradtak további fejlesztési lehetőségek.

Az átkelőhelyeken alkalmazott technikai és informatikai rendszerek hatására, a zöldhatárra egyre nehezedő nyomás csökkentésére számos lehetőség kínálkozik. Ilyen például, hogy a határátkelőhelyeken a már említett technikai és informatikai fejlesztések élveznek prioritást, a zöldhatár őrizetére beszerzett gépjárművek nagy segítséget jelentenek a mobil és kézi hőkamerák alkalmazása mellett.

A nehezen járható határszakaszok biztonságos ellenőrzésére eddig még nem született hatékony megoldás (ez alatt a hegyes, erdős, mocsaras illetve a mezőgazdasági növényi kultúra termesztése miatt fedett területeket értjük). A sorozott állomány kivonásával nemcsak a nap 24 órájában bevethető komoly erő szűnt meg, hanem a nehezen járható terepekről eltűntek a lovak is, melyek kiváltása a mai napig nem megoldott.

TOVÁBBI TECHNIKAI ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

A 90-es évek közepén már alkalmazott, de azóta leselejtezett Honda terepmotorok ismételt szolgálatba állítása változatossá tehetné a járőrözési rendszert, hiszen ezek az eszközök könnyűek, gyorsak, szinte bárhová képesek eljutni, és gazdaságos fogyasztásuknak köszönhetően jóval nagyobb határszakaszt lehet velük leellenőrizni, mint a személygépjá-

---

⁷ Ellenőrzési Háló - Migrációs Háló ellenőrzési rendszer

⁸ Egységes Digitális Rádiórendszer

járművel. Emellett beszerzési, és fenntartási költségük is jóval alacsonyabb, mint egy gépjárműnek.

Véleményünk szerint rendkívül hasznos, azonban különös szakértelmet senkitől nem igénylő eszközök a quadok. Európa nagyon sok határrendészeti szervénél évekkal ez előtt megtörtént a rendszerbeállításuk, mely alkalmazhatóságáról csak pozitív jelzések látnak napvilágot. Ezek a 4X4 típusú motoros járművek a zöldhatár ellenőrzésében jóval hatékonyabbak, megfelelő kialakítású, terepre gyártott fajtájuk sokkal kevésbé sérülékeny, viszont jelentősen mozgékonyabb, mint egy terepjárógépjármű. Alkalmazhatók olyan területeken is, ahol a szolgálati járművek nem képesek elmenni. Kisebb helyet foglalnak, ezáltal szükség esetén álcázásuk is jóval egyszerűbb. Emellett igen gyorsak, és nem utolsó sorban gazdaságosak. Napki karbantartásuk nem jelent nagyobb kihívást a személyi állomány részére, mint régebben a lovak, vagy ma a személygépkocsik.

A technikai eszközök célja a határőrizet és -védelem megerősítése, hatékonyabb határellenőrzés biztosítása, a Magyarország területén és a határok menti bűnüldözés elleni küzdelem hatékonyságának a fokozása. Ezek a szerkezetek elősegítik az illegális határsértés felfedését azokon a területeken, melyek közkedveltek a migránsok körében a járőrök általi nehezen megközelíthetőség miatt, illetve ott, ahová a határrendész állomány a nagy távolságból adódóan ritkábban jut el szolgálata során.

Rendkívül nagy előnyt jelent az eszközök észrevétlensége, rejthetősége, ami ezáltal garantálja azt, hogy a határsértők nem érzékelik azt, hogy cselekményük az illetékes szerv által felfedésre került.

Ilyen eszközök például a MIDS I-IV. lépésérzékelők (szeizmikus, passzív infra érzékelő, mágneses érzékelő), a COP 99 lézeres lépésérzékelő vagy az EMIDS lépésérzékelő (szeizmikus, passzív infra érzékelő).

A MIDS és EMIDS rendszerek előnyei

Ezeknek a készülékeknek a hatótávolsága 1,5 km – 30 km, amely garantálja, hogy kirendeltségek illetékességi területén bárhol el lehessen őket helyezni. Működési hőtartományuk -25C - +50 C, melynek következtében az eszközök egész évben alkalmazhatók, nem szükséges őket felszedni. Élettartamuk hosszú, elemcsere nélkül elérheti akár a 3 hónapot is. Emellett különleges tulajdonságuk még, hogy képesek nemcsak a hiba, de a szabotázs jelzésére is.

Bizonyítottan kiemelkedő hatékonyságú többek közt a Biharkesztes Határrendészeti Kirendeltség által is évek óta használt stabil hőkamera [9]. Legnagyobb előnye, hogy nem von el nagy létszámú állományt a szolgálati feladatok végrehajtásától, mivel elegendő egyetlen személy, aki folyamatosan felügyeli az eszköz által sugárzott felvételt, és illegális határsértés észlelése esetén a legrövidebb időn belül képes mozgósítani a járőrállományt a technika által pontosan beazonosítható területre. Kezeléséhez nincs szükség különösebb szakmai felkészítésre, a vezérlőegység használata egyszerű, önállóan is képes a környező terület folyamatos pásztázására. A lépésérzékelőhöz hasonlóan magas hőtűrő képességgel rendelkezik, és igen nagy területeket is képes felügyelet alatt tartani.

Hasonlóan előnyösnek tekinthető a Barabás Határrendészeti Kirendeltség illetékességi területén felszerelt mozgásérzékelő rendszer. A rendszer pozitív tulajdonságai tekintetében (hőtűrőképesség, hatótávolsága) megegyezik a stabil hőkamerával, azzal az eltéréssel, hogy ehhez az eszközhöz külön kezelőszemélyzet sem szükséges, mivel a vevő berendezés az ügyeleti helyiségben kerül elhelyezésre, ezáltal képes az állomány rögtön reagálni a jelzésre.

Ártánd Közüti Határátkelőhelyen már évek óta eredményesen működött a Vám- és Pénzügyőrség által felállított röntgen kapu, amelynek alkalmazását azóta mellőznünk kell, amióta a szervezet levonult a határátkelőhelyről (2010. április hónap elején egyez-

tetések történtek az újbóli alkalmazásra). 2009. szeptemberben elfogott 37 fő vietnámi személy felfedését is ennek az eszköznek köszönhetjük. Az eljárás egyszerű, gyors, és kétség kívül képes kiszűrni a kamionok bármely részében megbújt személyeket. Az eszköz kezeléséhez elegendő egy, megfelelő módon felkészített személy, aki feltalálás esetén értesíti a kutató járőröket.

Másrészről ezeknek a járműveknek az ellenőrzése más módon meg sem oldható, főleg nem ilyen eredményességgel, hiszen egy látszólag telepakolt kamiont nem lehet minden alkalommal kipakoltatni.

Másik, hasonlóan maximális eredményességgel alkalmazható eszköz lenne a román határrendőrség által a közeljövőben beszerezni, illetve telepíteni kívánt szívhang detektor. Elsődlegesen azokon a közúti határátkelőhelyeken jelentene lépéselőnyt az embercsempészekkel szemben, ahol van teherforgalom. A technika beszerzése ugyan költséges, de a röntgen kapuval megegyező hatékonyságú berendezés. Ez a leghatékonyabb eszköz, amellyel meg lehetne akadályozni, hogy a megbújt illegális határsértőket a rendszer bárhol megtalálja.

A fent felsorolt technikai eszközökön felül meg kell említeni még egy olyan szerkezetet, melynek alkalmazása az illegális migráció kezelése szempontjából gyökeres változást eredményezne. A Magyar Honvédség által már beszerezett izraeli gyártmányú pilóta nélküli robotrepülőgépek alkalmazása merőben más oldalról közelítené meg a zöldhatár őrizetét. Lehetségessé válna, hogy olyan területeket tartsunk felügyelet alatt akár nappal, akár éjszaka, melynek észrevétlen megközelítése a jelen helyzetben körülményes, vagy teljességgel kizárt. Átláthatóvá válna a kukoricatábla és a zárt erdő egyaránt.

Skylark I

Műszaki adatok

Funkció	Pilóta nélküli repülőgép
Gyártó	Elbit

Méretek

Hossz	2,20 m
Fesztáv	2,40 m

Tömegadatok

Maximális felszállótömeg	5,5 kg
--------------------------	--------

Repülési jellemzők

Utazósebesség	20-40 csomó
Hatótávolság	5-10 km
Repülési időtartam	2 óra

A robotrepülő előnye, hogy viszonylag kicsi, bizonyos magasságban szinte teljesen zajtalan, alkalmazásához egy, a berendezés kezeléséhez, és karbantartásához értő személy szükséges. Az eszköz kamerával, hőkamerával felszerelt, ezért képes pontos képet közvetíteni az ellenőrzést felügyelő határrendész számára.

Véleményünk szerint ezek a technikai eszközök hasznosságuk, és hatékony alkalmazhatóságuk következtében képesek a Nyugat-Európára háruló illegális migráció elleni fellépést eredményesen segíteni.

ÚJ SZEMPONTOK AZ ÁLLOMÁNY KIVÁLASZTÁSA, ILLETVE PSZICHIKAI FELKÉSZÍTÉSE SORÁN

Az előző fejezetekben bemutatott technikai vívmányok eredményes alkalmazásához az is szükséges, hogy a technikát kézben tartó állomány megfelelő fizikai és pszichikai állapotban legyen a bevetések és akciók során, így képes legyen a működtetéshez szükséges ismeretek elsajátítására és a megszerzett tudást, illetve készségeket éles helyzetben vagy akár extrém körülmények között is képes legyen alkalmazni.

A folyamatos fejlődés alapvető feltétele, hogy a rendőrség határrendészeti feladatokat ellátó állományába csak az arra alkalmas kollegák kerüljenek felvételre, valamint hogy alkalmaságukat, aktuális mentálhigiénés állapotukat folyamatosan figyelemmel kísérik, hiszen feladataik sok esetben megkövetelik a különleges körülmények (bizonytalanság, fokozott pszichikai és fizikai igénybevétel, szélsőséges időjárási viszonyok, fizikai veszélyeztetettség stb.) közötti hatékony munkavégzést. Ezt biztosítandó kerültek bevezetésre a hivatásos állományba kerülést megelőző ún. előzetes, valamint a szolgálat ideje alatt rendszeres időközönként megisméltendő ún. időszakos egészségügyi, pszichikai és fizikai alkalmassági vizsgálatok, melyeket a 21/2000. (VIII.23.) BM-IM-TNM együttes rendelet [10] szabályoz. A vizsgálatok orvos-egészségügyi vizsgálatokat, fizikai állapotfelmérést, valamint általános pszichikai funkciók vizsgálatát (többek között személyiségvizsgálat, szenzomotoros teljesítmény, percepció teljesítmény) foglalják magukban, de nem terjednek ki kellő mértékben pl. a terhelhetőség, ezen belül is a coping funkciók specializált vizsgálatára, a burnout-veszélyeztetettség fizikai és pszichés előjeleinek mérésére, holott ezek a mutatók sok esetben megmutathatják, előrejelezhetik a teljesítményromlást. A munkakörrel járó stresszhatások – eredményes megküzdési technikák hiányában – hosszú távon mind a pszichés, mind a fizikai állapotra (és ezen keresztül a munkavégzés színvonalára is) hatással lehetnek. Hazai vizsgálatok is alátámasztják, hogy szubkrónikus fizikai és pszichés stressz hatására romlik az információátviteli és felidézési képesség, csökken az automatizmus szintjéig begyakorolt, komplex szenzomotoros működésekben nyújtott teljesítmény színvonala és megváltoznak olyan a feladatvégrehajtás és a teljesítmény szempontjából fontos mentális tényezők, mint a hangulati beállítódás, érzelmi stabilitás [11]. A stresszterhelés kumulálódása fokozódó mértékben rontja a stresszhelyzetekben adandó korrekt, szakmai alapú viselkedéses válaszokat és növeli az érzelmi, indulati és hangulati tényezők érvényesülésének lehetőségét, melynek következménye a hibás intézkedések, illetve feladat-végrehajtás lehet. Mindennek azonban vannak fizikai és pszichés előjelei, amelyek a megfelelő vizsgálatokkal (pl.: a stresszkezelést és az eredményes megküzdést működtető személyiségforrások detektálása, az elégtelen pszichikai működések időbeni felismerése) a rendszeres szűrések során tetten érhetőek. Ez kiemelt szempont lehet egy olyan rendszerben, ahol folyamatos létszámhiánnyal küzdünk és a – bármilyen ok miatt – kieső, szakképzett, tapasztalt kollégák pótlása nagyon nehézkes és időigényes.

Fenti okok miatt célszerűnek tartjuk a határrendészeti szolgálatot ellátó állomány éves, rendszeres fizikai és pszichikai állapotfelmérésébe illeszthető elemek segítségével a coping-mechanizmusokat maladaptív módon alkalmazó, illetve a burnout-által veszélyeztetett kollégák kiszűrését, akiknek ezáltal lehetőségük lesz arra, hogy még a tünetek elmélyülése előtt becsatlakozzanak a megfelelő prevenció és rekreációs programokba.

ÖSSZEGZÉS

Összességében megállapítható, és a legtöbb nemzetközi szervezet szakértője szinte egyhangúan úgy vélekedik, hogy jelenleg a biztonság fejlesztése még prioritást élvez a szabadság fenntartásához viszonyítva, továbbá megállapítható, hogy hazánk geopolitikai helyzetéből és a terrorrelens küzdelemben végzett tevékenységéből adódóan a bevezetett intézkedések fontosak, eredményesek voltak, ugyanakkor továbbfejlesztésük szükséges. Láthatjuk, hogy az új határbiztonsági rendszer dimenziói messze túlmutatnak a magyar határokon. Alakításához és működtetéséhez külpolitikai támogatásra is szükség van. A külpolitika szerepe elsősorban a feltételreemtésben előnyt kínáló és nyomást gyakorló eszközökkel valósul meg. Korábbi tradicionális külügyi területek, mint a vízumkiadás, a határbiztonsági rendszer fő elemét képezik.

Magyarország a keleti migrációs útvonalak kereszteződésében, Ukrajna és a Balkán kapujában elhelyezkedve fontos szerepet kapott az EU határbiztonsági rendszerében. Schengeni tagságunkkal a veszélyek nem csökkentek, sőt a belső határok lebontása miatt — a keletkező biztonsági deficit csökkentésére — a határbiztonsági rendszert gyökeresen át kellett alakítani. A jövő határbiztonsága az összetett kihívások (terrorizmus, áru- és ember- csempészet, migráció-közbiztonság, korlátozott anyagi források) miatt integrált szemléletű határigazgatási rendszer kialakítását teszi szükségessé. A feladat hazánk számára külső-belső biztonságot, politikai tekintélyt növelő tényező, az Unió számára a jövőbeni bővítési térség koordinált kezelésének lehetősége. Az állandósult kihívásokra, amikor a forráshiány is egy természetes jelenség, a válasz a jövőbementató stratégiai fejlesztések, együttműködések a kormányzati és rendvédelmi szervek között országon belül és országhatárokon kívül.

A tanulmányban leírtak bizonyítják, hogy országunk az EU integrált határigazgatási rendszerében a határőrizet, a határforgalom-ellenőrzés, a vámigazgatás és az összehangolt migrációs hálót alkotó mélységi ellenőrzés feladataival jelentős részt képvisel. Mondanivalónk rávilágít arra is, hogy a hagyományos határrendészeti tevékenységért felelős szervezet (2008. január 1-je óta az integrált rendőri szervezet) mellett a különböző társszervek is fontos szerepet játszanak a jelen határigazgatási rendszerében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Horváth László: Változások a védelmi igazgatás területén. Nemzetvédelmi egyetemi közlemények. 9. évfolyam 2. szám 2005. pp. 137-162., Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Forrás: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/nek/2005_2/07_horvath.pdf (Letöltve: 2010. április 8.)
- [2] Az Európai Parlament és a Tanács 2007/574/EK határozata (2007. május 23.) a „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” általános program keretében a 2007–2013-as időszakra a Külső Határok Alap létrehozásáról. Brüsszel, 2005. 04. 06. Forrás: <http://eur-lex.europa.eu> (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [3] A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról szóló 2073/2004. (III. 31.) Korm. határozat. Forrás: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/0AA54AD7-0954-4770-A092-F4C5A05CB54A/0/bizt_pol_hu.pdf (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [4] A Cseh Köztársaság, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia csatlakozási szerződése az Európai Unióhoz (2003) For-

- rás: <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/12003T/htm/12003T.html>. (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [5] Zámbo Péter: A Magyar Köztársaság Határőrségének megváltozott szerepe az Európai Unió bővítésének tükrében. „Globális biztonsági kihívások – közép-európai szerepvállalások”. Nemzetközi társadalomtudományi konferencia (előadás), Pécs 2006. április 25-26.
- [6] Ávár Imre, Balda Róbert, Boros Béla, Hegedűs Norbert, Stelmach László: Az integrált vezetési központ az illegális migráció kezelésének nemzeti koordináló szerve. Határrendészeti tanulmányok, 2006. 3. különszám. Forrás: http://www.rtf.hu/01_szervezeti/hor_oktat/hor_tanulm/haret_2006_3_kulonszam.pdf (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [7] Johan Erzsébet Schutzbach Mártonné: A Schengeni Információs Rendszer. Határrendészeti tanulmányok, 2005. 1. szám, pp. 4-9. Forrás: http://www.rtf.hu/01_szervezeti/hor_oktat/hor_tanulm/haret_2005_1.pdf (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [8] Zsigovits László, Wengrin István: Az EU tagállamok közös rendvédelmi tevékenységének összehangolási lehetőségei a „CheckNet” végrehajtásában korszerű információtechnológia alkalmazásával. Határrendészeti tanulmányok, 2007. 2. szám, pp. 46-73. Forrás: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/tartalomjegyz/hatarrend_tanulm_2007_2.pdf (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [9] PAPP Csaba (2009): Stabil hőkamera rendszer kialakítása a zöldhatáron, Hadmérnök, 4(2), pp. 417-429. Forrás: http://hadmemok.hu/2009_2_papp.pdf. (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [10] 21/2000. (VIII. 23.) BM-IM-TNM együttes rendelet a fegyveres szervek hivatásos, közalkalmazotti és köztisztviselői állományának munkaköri egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképzettség megállapításáról, valamint a belügyi egészségügyi szolgálat igénybevételéről. Forrás: <http://www.brdsz.hu/data/nyugdijas/15.pdf>. (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)
- [11] Hullám István (2005): Az extrém megterhelések mentális következményeinek multifaktoriális vizsgálata és elemzése: az eredmények alkalmazhatósága az alkalmasságot és beválást vizsgáló szakértői rendszerek fejlesztésében. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Bolyai János Katonai Műszaki Kar, Katonai Műszaki Doktori Iskola. Forrás: http://phd.okm.gov.hu/disszertaciok/tezisek/2005/tz_eredeti2438.pdf. (Letöltés dátuma: 2010. április 8.)